

๑๙

ผลสำเร็จที่โดดเด่น
ของศูนย์ศึกษากาการพัฒนาภูพาน
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คู่มือที่ ๑ สายธาร แห่งชีวิต

จัดทำและเผยแพร่โดย
▶ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
▶ ศูนย์ศึกษากาพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

- คู่มือที่ ๑ สายธารแห่งชีวิต
- คู่มือที่ ๒ การเลี้ยงโคเนื้อภูพาน
- คู่มือที่ ๓ การเลี้ยงไก่ดำภูพาน
- คู่มือที่ ๔ การเลี้ยงสุกรภูพาน
- คู่มือที่ ๕ การปลูกข้าว พันธุ์สกลนคร
- คู่มือที่ ๖ การปลูกข้าว พันธุ์ขาวดอกมะลิ ๑๐๕
- คู่มือที่ ๗ ลิ่นจี่ นพ.๑
- คู่มือที่ ๘ การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อควบคุมศัตรูพืชสวนไม้ผล
- คู่มือที่ ๙ การผลิตขี้เถ้าจากถั่วเขียว
- คู่มือที่ ๑๐ การเลี้ยงปลาในบ่อร่วมกับ
เปิดบ่อบาสีลูกผสมในบ่อครึ่งเรือน
- คู่มือที่ ๑๑ การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์
- คู่มือที่ ๑๒ เกษตรกรยุคใหม่
- คู่มือที่ ๑๓ การจัดการดินเค็ม เพื่อปลูกข้าว
- คู่มือที่ ๑๔ การจัดการดินลูกรัง เพื่อเพิ่มผลผลิตพืช
- คู่มือที่ ๑๕ การเพาะเห็ดเศรษฐกิจและเห็ดพื้นเมือง
- คู่มือที่ ๑๖ การปลูกยางพารา
- คู่มือที่ ๑๗ ทบ่อนพันธุ์สกลนครและโตนพันธุ์นางตุ้ย
- คู่มือที่ ๑๘ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร
- คู่มือที่ ๑๙ การผลิตพืชมารยา

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมที่
งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษากาพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ตู้ ปณ. ๒๑ บ้านนาคเค้า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ๔๗๐๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๔๒๗๔ ๗๔๕๕-๙ โทรสาร ๐ ๔๒๗๔ ๗๔๖๐
www.royal.rid.go.th/phuphan

ชื่อ คู่มือที่ ๑ สายธารแห่งชีวิต
พิมพ์ครั้งที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕
จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม
วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นคู่มือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ผู้จัดพิมพ์ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
๒๐๑๒ ซอยอรุณอมรินทร์ ๓๖ ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน
เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๐๐-๖ โทรสาร ๐ ๒๔๔๗ ๘๕๖๒
<http://www.rdpb.go.th>
แผนผัง บริษัท มูฟเม้นท์ เจน ทรี จำกัด

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๓๑.
๓ ทศวรรษศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ: ประโยชน์สุข สู่ปวงประชา.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๕๐.
แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๔๗.
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ๒๕๔๒.
ประวัติศาสตร์ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้. สรุปผลงานศึกษา วิจัยและพัฒนางานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษา
การพัฒนากูบมาฯ ปี ๒๕๒๘ - ปี ๒๕๔๙.
กรมป่าไม้. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
งานศึกษาค้นคว้าป่าไม้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงานป่าไม้จังหวัดแม่ฮ่องสอน.
สำนักอุทยานแห่งชาติ. ๒๕๔๙. คู่มืออุทยานแห่งชาติ เพื่อการอบรมเยาวชนลำดับที่ ๓ ป่าไม้.
กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

คู่มือที่ ๑ สายธาร แห่งชีวิต

เรียบเรียงโดย

งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

คำนำ

การให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชน การปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการร่วมมือกันรักษาทรัพยากรให้คงอยู่ยั่งยืนสืบนานเท่านาน

คู่มือฉบับนี้จึงใช้เป็นแนวทางในการอบรมเยาวชนและประชาชน เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่งานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จัดทำขึ้น จะเป็นสื่อและเครื่องมือช่วยให้เยาวชนและประชาชน ได้รับความรู้และสร้างความเข้าใจต่อทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ เกิดความรัก ความหวงแหนในทรัพยากรป่าไม้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือสายธารแห่งชีวิต ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ฉบับนี้ จะสร้างเยาวชนและประชาชนที่มีหัวใจเป็นนักอนุรักษ์ **“หัวใจสีเขียว”** ช่วยดูแลธรรมชาติของชาติสืบไป

สารบัญ

	หน้า
จุดกำเนิดศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ	๕
แนวคิดและทฤษฎีใหม่การพัฒนาอันเนื่องมาจาก พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๖
การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก	๗
ป่าเปียก	๘
การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง	๑๐
ปลูกป่าในใจคน	๑๒
ประโยชน์จากป่า	๑๖
สายธารแห่งชีวิต	๑๗

สายธารแห่งชีวิต

จุดกำเนิดศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

“...ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เดิมเป็นป่าโปร่ง คนไปตัดไม้
สำหรับเป็นฟืนและใช้พื้นที่สำหรับทำการเกษตร ป่าไม้ที่อยู่เหนือ
พื้นที่ ถูกทำลายไปมากจึงไม่มีน้ำในหน้าแล้ง น้ำไหลแรงในหน้าฝน
ทำให้เกิดการชะล้าง (erosion) ดินผิว (top soil) บางลง และเกลือ
อยู่ข้างใต้จะขึ้นเป็นหย่อมๆ...”

พ.ศ. ๒๕๒๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ
พระราชดำเนินไปทอดพระเนตรตรวจสอบสภาพพื้นที่และเสด็จ
พระราชดำเนินเข้าถึงพื้นที่ของภาคอีสาน ทรงเห็นว่า ภาคอีสานเป็น
ภาคที่มีสภาพภูมิประเทศและทรัพยากร ตลอดจนขนบธรรมเนียม
ประเพณีที่แตกต่างไปจากภาคอื่น จึงควรมีการศึกษาถึงปัญหาสภาพ
ท้องถิ่นหรือวิถีชีวิตของราษฎร เพื่อจัดหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม
กับภาคอีสาน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างสภาพทางภูมิศาสตร์

สภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน

ปัญหาเกี่ยวกับดิน: ดิน
มีคุณภาพต่ำ ขาดความชุ่มชื้น
เป็นดินทรายและมีความเค็ม

ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ป่าไม้: แหล่งน้ำธรรมชาติไม่เพียงพอ
มีการบุกรุกแผ้วถางป่า

ปัญหาด้านวิทยาการ: การขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการ
ดำรงชีวิต เทคนิควิทยาการที่ถูกต้อง

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงพระราชทานพระราชดำริต่างๆ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ เป็นแบบจำลองของภาคอีสาน เพื่อเป็นพื้นที่ส่วนย่อย ให้สอดคล้องกับการแก้ปัญหาและศึกษาวิธีการพัฒนาของภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ดำเนินงานตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจต่อถึงธรรมชาติและสภาวะตามธรรมชาติ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทรัพยากรป่าไม้ และเรื่องของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวเพียงแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้ดำเนินการเพียงเท่านั้น

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

ตามหลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏธรรมชาตินี้ (Natural Reforestation) เป็นทฤษฎีการฟื้นฟูป่าที่มีวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ตามธรรมชาติให้กลับเข้าสู่ป่ายุคดั้งเดิม โดยอาศัยกระบวนการทดแทนตามธรรมชาติ (Natural succession) เป็นนวัตกรรมวิธีในการจัดการป่าไม้ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ดิน และที่สำคัญคือการป้องกันไฟป่า

การดำเนินงานของงานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

งานศึกษาและทดลองวิจัยเรื่องบทบาทของการทดแทนตามธรรมชาติกับการสูญเสียดินและน้ำในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ บริเวณพื้นที่ป่าเบญจพรรณป่าเต็งรัง และพื้นที่ไร่ร้าง หลังจากได้ทำการป้องกันไฟป่าแล้วปล่อยให้มีการทดแทนตามธรรมชาติ พบว่าป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรังมีการเปลี่ยนแปลงสังคมพืชในรูปการทดแทนไม่เด่นชัดนัก เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้มีการพัฒนาตัวเองมานาน พื้นที่ไร่ร้างมีการเปลี่ยนแปลงสังคมพืชให้เห็นได้ชัดกว่า เริ่มจากการมีลูกไม้เกิดขึ้นทั้งจำนวนและชนิดที่มากกว่าป่าอื่นๆ

...ถึงป่าไว้ตรงนั้น ไม่รังแกป่าเพียงแต่คุ้มครองป่า...

การป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่าอย่างมีส่วนร่วม

ดำเนินการดูแลป้องกันรักษาป่าบนพื้นที่ ๑๑,๐๐๐ ไร่ แบ่งออกเป็น ๔ โซน ในการรับผิดชอบ มีราษฎรอาสาสมัครเป็นผู้ดูแล มีการป้องกันรักษาป่า ทำแนวกันไฟ ดายหญ้าและวัชพืชตามแนวรอยต่อแปลงบำรุงป่าธรรมชาติ เพื่อให้ป่าอยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์ตลอดไป ซึ่งราษฎรอาสาสมัครป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่ามีบทบาทหน้าที่เป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์การป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า เป็นยามระวังป้องกันรักษาป่าและไฟป่า ช่วยสอดส่องดูแลและห้ามปรามผู้ที่ตัดไม้ แ้วถางและจุดไฟเผาป่า ช่วยเสนอแนะความคิดเห็นหรือแนวทางในการป้องกันรักษาป่าและควบคุมไฟป่า และเป็นแกนนำและตัวอย่างอันดีในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อชุมชน

ป่าเปียก

ทฤษฎีการพัฒนาป่าโดยการให้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างแนวป้องกันไฟเปียก (Wet Fire Break)

เป็นทฤษฎีการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ โดยใช้ความชุ่มชื้นเป็นหลักสำคัญที่จะช่วยให้ป่าเขียว เป็นการให้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานของงานศึกษาและพัฒนาป่าไม้ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (Check Dam)

การดำเนินการสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (Check Dam) ดังกล่าว ได้ให้ราษฎรอาสาที่มีพื้นที่อาศัยร่วมกับพื้นที่ป่าไม้ มีส่วนร่วมในการก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธารเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบ ความรักและหวงแหนพื้นที่ป่า

การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (Check Dam) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. เพื่อชะลอการไหลของน้ำและลดความรุนแรงของกระแสน้ำในลำธาร ทำให้น้ำซึมลงสู่ดินได้มากขึ้น เพิ่มความชุ่มชื้น
๒. เพื่อลดการเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และสามารถกักเก็บตะกอนเศษซากต่างๆ ที่ไหลลงมากับน้ำในลำธาร
๓. เพื่อกักเก็บน้ำไว้เป็นแหล่งน้ำ สำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภคของมนุษย์ และสัตว์ป่า ตลอดจนการเกษตรกรรม
๔. เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อดับไฟป่า

ฝายหินทิ้ง

ฝายคอกหมู

ฝายหินก่อ

กล้าไม้เพื่อแจกจ่ายเกษตรกร

งานศึกษาและทดลองวิจัย เรื่องการเปลี่ยนแปลงสังคมพืช หลัง การสร้างฝายต้นน้ำลำธาร (ฝายต้นน้ำลำธาร) ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ

เพื่อเป็นการตรวจสอบการ สร้างฝายต้นน้ำลำธาร ช่วยเพิ่มความ ชุ่มชื้นและการพัฒนาตัวของสังคม พืช ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างป่า เบียด หรือภูเขาป่าได้ จึงทำการศึกษ การเปลี่ยนแปลงสังคมพืชหลังการ สร้างฝายต้นน้ำลำธาร

จากการศึกษาพบว่า ฝายต้นน้ำลำธาร มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม พืช ทั้งทางด้านจำนวนต้นและชนิดพันธุ์ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง ความชื้น เกิดการสะสมของปริมาณน้ำเป็นระยะๆ ซึ่งการเจริญเติบโต และการพัฒนา ตัวของสังคมพืช

การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง

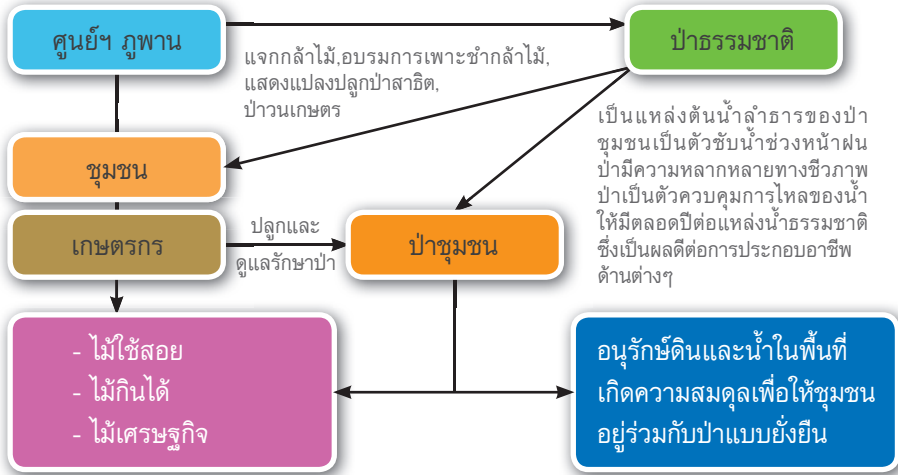
การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด และทั่วถึงกันที่สุด เป็นแนวคิดของการผสมผสานความต้องการในการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ควบคู่ไปกับความต้องการด้านเศรษฐกิจสังคมคือ เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรลักลอบเข้าบุกรุกทำลายป่าไม้และนำของป่าจากป่ามาใช้ ประโยชน์จนเกินกำลังของป่า เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน

เกษตรกรรับกล้าไม้

แปลงนายแดง โพธิ์บัตร ศูนย์เรียนรู้บ้านบอน

โครงการปลูกป่าสาธิต

โครงการปลูกป่าสาธิตดำเนินงานโดย “ระบบวนเกษตร” ซึ่งเป็นความสมดุลของการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและป่าไม้ ที่ให้ทั้งผลลัพธ์ด้านการผลิตและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การเลือกองค์ประกอบของระบบวนเกษตรจะต้องยึดถือความสมดุลทั้ง ๓ ด้าน กล่าวคือ ด้านการผลิต ระบบวนเกษตร จะต้องให้ผลผลิตตามความต้องการด้านสังคม จะต้องประยุกต์ใช้ได้ดีกับชุมชน และด้านกายภาพจะต้องมีการอนุรักษ์ดิน น้ำ และทรัพยากรอื่นๆ ที่ส่งเสริมความยั่งยืนในระบบ

ภาพแปลงสาธิตระบบวนเกษตรและการศึกษาดูงานของนักเรียน

...ปลูกป่าในใจคน...!
...เรามารักษ์ป่าไม้ด้วยจิตสำนึกกันเถอะ...
ทฤษฎีที่เป็นปรัชญาที่ยิ่งใหญ่โดยแท้จริง

พระราชดำริที่ยึดเป็นทฤษฎีการพัฒนาด้านป่าไม้โดยปลูกฝัง
จิตสำนึกแก่ประชาชนว่า

“...เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ควรปลูกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน
แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง...”

“...ต้องอธิบายให้ราษฎรรู้ว่า การที่ปริมาณน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติลดลงนั้น
ก็เพราะมีการทำลายป่าต้นน้ำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์...”

“...การที่จะมีต้นน้ำลำธารไปชั่วกาลนานนั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า
และปลูกป่าบริเวณต้นน้ำ...”

ปลูกป่าในใจคน

การดำเนินงานด้านการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ

การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชเพื่อรักษาแหล่งพันธุกรรมพืชให้คงอยู่ตลอดไป เพื่อรวบรวมพันธุ์ไม้มีค่าหายาก ใกล้จะสูญพันธุ์ และเพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และดูงานของนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจทั่วไปเกี่ยวกับพรรณไม้และระบบนิเวศของป่า ทำให้มีความเข้าใจมากขึ้น และส่งผลให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากขึ้น ปัจจุบัน (๒๕๕๓) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ได้ศึกษาและรวบรวมพรรณไม้ป่าภูพานทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ รัศมี ๕๐ กิโลเมตร ประมาณ ๓๐๐ กว่าชนิด ศึกษาเห็ดป่าทั้งชนิดที่กินได้และกินไม่ได้ จำนวน ๑๘๕ ชนิด ศึกษาสมุนไพรป่าภูพานจำนวน ๒๖๐ กว่าชนิด

ลีนมังกร

จอกป่าวย

ผักกระฉิม

อ้วพวงมณี

โครงการอนุรักษ์สัตว์ป่าและเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเส้นทางสำหรับศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติพื้นฐาน ความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ของป่าที่มีคุณค่า ความสำคัญของระบบนิเวศวิทยาที่จะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนการดำเนินงานตามแนวพระราชดำริของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นการสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่มาเที่ยวชมได้มีความรู้ ความเข้าใจ มีแนวคิด และมีส่วนร่วมเข้ามาร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีระยะทางรวม ๓ กิโลเมตร มีป้ายสื่อความหมายแสดงไว้แต่ละจุด

โครงการฝึกอบรมเพื่อการสร้างจิตสำนึกอย่างมีส่วนร่วม มี ๕ หลักสูตรดังนี้

- ๑) หลักสูตรเยาวชนเพื่อการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (ยชทป.)
- ๒) หลักสูตรราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป.)
- ๓) หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ๔) หลักสูตรยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อการบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ๕) หลักสูตรศิลปะเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

แมลงทับ

เห็ดปลวกไก่อ้น้อย

ไข่มดแดง

ผักหวานป่า

สมุนไพรป่า

ขี้ผึ้งหรือยางไม้

ผลผลิตจากป่า

ประโยชน์จากป่า

ป่าไม้ เป็นมรดกจากธรรมชาติที่มีความสง่างามและหลากหลายในตัวของมันเอง เป็นตัวแทนของธรรมชาติที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงามเติบโตและความหลากหลาย ผลิตผลหลักของป่าไม้ คือ ไม้ ไม้มีสวนสำคัญในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสมัยใหม่มากกว่าสิ่งอื่นใด และในอุตสาหกรรมหลักทุกชนิดก็พึ่งพาผลผลิตจากป่าอย่างน้อย ๑ ชนิด เพื่อใช้ในกระบวนการผลิต เราจะเห็นได้ว่า ป่าไม้เป็นทั้งผู้ให้และผู้คุ้มครอง

ของป่า หมายถึงผลผลิตจากป่าทุกชนิดยกเว้นไม้ ประเทศไทยได้รวบรวมของป่าเป็นหมวดหมู่ ตามการใช้ประโยชน์ของป่า โดยได้จำแนกของป่าเป็น ๙ กลุ่มดังนี้

๑. หวาย	๖. แมลงอุตสาหกรรมและแมลงกินได้
๒. ไม้	๗. ไม้หอม
๓. ชันและยางไม้	๘. เปลือกไม้
๔. สมุนไพรและเครื่องเทศ	๙. แทนนินและสีธรรมชาติ
๕. พืชอาหาร	

“สายธารแห่งชีวิต”

ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาคุณภาพน้ำ

- ปลุกป่าโดยไม่ต้องปลูก
- ป่าเปียก
- ปลุกป่า ๓ อย่าง
- ประโยชน์ ๔ อย่าง
- ปลุกป่าในใจคน

ประชาชน

- ไม่ตัดไม้ทำลายป่า
- ไม่เผาป่า
- ดูแลรักษาป่าจากการบุกรุก

ประโยชน์ทางตรง

- เป็นผู้ผลิต
- แหล่งปัจจัย ๔
- ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต
- เป็นเชื้อเพลิง
- รักษาสมดุลทางธรรมชาติ

ประโยชน์ทางอ้อม

- อนุรักษ์ดินและน้ำ
- แหล่งต้นน้ำลำธาร
- ป้องกันลมพายุ
- ป้องกันการชะล้างพังทลายหน้าดิน
- เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า
- เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ

ชีวิตยั่งยืน

ชีวิตศูนย์ศึกษาคาพัฒนาคุณภาพอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

โยก

ผลกระทบการอนุรักษ์และ
ป่าไม้ โดยกรมทรัพยากรน้ำ
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่สำคัญ
ที่จะช่วยให้อาชีพ

พัฒนาชีวิต ชีวชนเชิง

พัฒนา
ชีวิตและสังคม
ศูนย์ศึกษาคาพัฒนาคุณภาพอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

